

Nr 6

Konstitutionsutskottets betänkande dels med uppgift på ett vilande förslag till grundlagsändring, avseende regeringsformens bestämmelser om yttrande från lagrådet, dels i anledning av motion i detta ämne vid årets riksdag.

Ärendet

Vid 1970 års riksdag antogs som vilande ett förslag till ändrad lydelse av 87 § regeringsformen, enligt vilket bestämmelserna om skyldighet i vissa fall för Kungl. Maj:t att inhämta lagrådets yttrande skulle upphävas. Detta förslag, som framgår av bilaga, anmäls härmed för riksdagen.

Under den allmänna motionstiden vid årets riksdag väcktes av herr Hernelius (m) motionen nr 534 med hemställan »att riksdagen förkastar det förra året som vilande antagna förslaget till ändring i regeringsformen angående lagrådet». Motionens främsta syfte uppges vara att påminna om att votering kan förväntas i kammaren. Motionen har av kammaren hänvisats till konstitutionsutskottet.

Utskottet

Utskottet hänvisar beträffande det vilande grundlagsändringsförslaget till propositionen 1970: 24 och sitt eget betänkande 1970: 20, i vilket utskottet efter lottning tillstyrkte förslaget. Mot utskottets yttrande anfördes reservation, men riksdagen antog förslaget som vilande. Den motion i frågan, som väckts vid årets riksdag, avser att förslaget skall förkastas. Den slutliga behandlingen av vilande förslag till grundlagsändring innebär enligt riksdagsordningen, att riksdagen — efter en anmälan av konstitutionsutskottet, vilken innebär en expeditiönsåtgärd som företas enligt praxis, utan föreskrift i grundlag eller annan författning — på framställda propositioner beslutar om antagande eller förkastande. Det av motionären framställda yrkandet kommer under riksdagens prövning redan på grund av riksdagsordningens föreskrifter och behöver därför inte föranleda någon särskild åtgärd. Utskottet gör nu ej heller något eget uttalande i fråga om det vilande förslagets antagande eller förkastande.

Utskottet får

1. anmäla det vilande förslag till ändring av 87 § regeringsformen som framgår av *bilaga* till detta betänkande;

2. hemställa att motionen nr 534 — under hänvisning till vad ovan anförts — inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 februari 1971

På konstitutionsutskottets vägnar

GEORG PETTERSSON

Närvarande: herrar Pettersson i Visby (s), Larsson i Luttra (c), Henningsson (s), Hernelius (m), Boo (c), Johansson i Trollhättan (s), Ahlmark (fp), Mossberg (s), Pettersson i Örebro (c), Andersson i Stockholm (s), Svensson i Eskilstuna (s), Bergqvist (s), Schött (m), Gustavsson i Ängelholm (s) och Molin (fp).

Särskilt yttrande

av herrar Ahlmark (fp) och Molin (fp):

Riksdagens behandling av de vilande grundlagsförslagen inskränker sig till antagande eller förkastande därav. Ändringar och kompletteringar är nu inte möjliga att göra.

Däremot säger grundlagarna ingenting om det sätt på vilket konstitutionsutskottet skall behandla motioner med anledning av vilande grundlagsförslag. 64 § riksdagsordningen ger utrymme för olika praxis. 1969 behandlades två likalydande motioner av konstitutionsutskottet med anledning av då vilande grundlagsförslag (KU nr 2 1969). Också i år har, som framgår av betänkandena nr 6 och 7, två motioner (nr 534 och 535) väckts med anledning av vilande ändringar av vår författning.

Sedan en motion remitterats till utskott föreligger endast en möjlighet för utskottet att avstå från en sakbehandling. Det är att med stöd av 30 § riksdagsstadgan återsända motionen för att påkalla prövning i kammaren, huruvida utskottet har att behandla motionen eller ej. Konstitutionsutskottet kan således nu inte utan vidare avstå från en sakbehandling av motionerna.

Enligt vår mening borde konstitutionsutskottet ha fullföljt och utvecklat den förskjutning av praxis, som inleddes 1969, genom att nu sakbehandla motionerna och därmed de vilande grundlagsförslagen med utgångspunkt från att valet måste stå mellan antagande och förkastande av dessa. I en ny riksdag (och därmed ett nytt utskott) kan majoritetsläget ha förändrats i någon eller flera av dessa frågor, och en motivering till en sådan förändrad uppfattning borde kunna komma till uttryck i utskottets utlåtande.

Beslutssituationen är i dag en annan än 1970. Förra året kunde man ändra och formulera om i grundlagsförslagen. Nu måste man välja mellan de vilande förslagen och de ännu gällande grundlagarna, vilket är något annat.

Utskottens betänkanden avser bl. a. att ge vägledning åt riksdagsledamöterna och allmänheten inför debatter i kammaren. Av dem kan man avläsa partiernas ställningstaganden och argument i sakfrågorna. Vi kan inte förstå varför riksdagsledamöterna och massmedia just i grundlagsfrågor inför den andra behandlingen skall stå utan sådan information genom att konstitutionsutskottet inte vill sakbehandla motioner om vilande författningsändringar.

Vi anser alltså att utskottet borde ha genomfört en sakgranskning av motionerna nr 534 och nr 535 och därmed av de vilande förslagen. En sådan granskning strider på intet sätt mot författningen. Eftersom majoriteten i utskottet har avvisat ett sådant förfarande utgår vi från att grundlagberedningen tar upp denna principfråga till granskning och senare lägger fram förslag.

I de sakfrågor, som motionerna tar upp, har vi här inte möjlighet att uttrycka åsikter, eftersom utskottet inte genomfört någon sakgranskning av dem.

Bilaga

Förslag till
ändring i regeringformen¹

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

§ 87.

1:o. Riksdagen äge gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag ävensom kriminallag för krigsmakten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäva. Ej må Konungen utan riksdagens samtycke, och icke riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal avskaffa. Frågor härom må i riksdagen kunna väckas och skola, sedan vederbörande utskott däröver blivit hört, av riksdagen avgöras. Beslutar riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphävande eller förändring, avlämnas förslag därom till Konungen, som inhämta statsrådets och lagrådets tankar däröver, och sedan Han Sitt beslut fattat, meddele riksdagen antingen Sitt samtycke till dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare Han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande eller, därest denna öppnas inom tio dagar från den föregående riksdagens slut, senast tio dagar efter öppnandet förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse därom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hava förfallit, och Konungen underrättade då riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen gott någon lagfråga för riksdagen framställa, äske Han statsrådets och lagrådets yttrande däröver, samt meddele Sin propo-

1:o. Riksdagen äge gemensamt med Konungen makt att stifta allmän civil- och kriminallag ävensom kriminallag för krigsmakten och att sådan förut stiftad lag förändra och upphäva. Ej må Konungen utan riksdagens samtycke, och icke riksdagen utan Konungens, någon ny lag göra eller gammal avskaffa. Frågor härom må i riksdagen kunna väckas och skola, sedan vederbörande utskott däröver blivit hört, av riksdagen avgöras. Beslutar riksdagen för sin del någon ny lag eller gammal lags upphävande eller förändring, avlämnas förslag därom till Konungen, som inhämta statsrådets tankar däröver, och sedan Han Sitt beslut fattat, meddele riksdagen antingen Sitt samtycke till dess åstundan eller Sina skäl att det vägra. Kan Konungen icke förr, än riksdagen åtskiljes, fatta och meddela Sitt beslut, vare Han oförhindrad att före nästföljande riksdags öppnande eller, därest denna öppnas inom tio dagar från den föregående riksdagens slut, senast tio dagar efter öppnandet förslaget ordagrant bifalla och allmän kungörelse därom utfärda. Sker det ej, anses förslaget hava förfallit, och Konungen underrättade då riksdagen vid dess nästa sammankomst om de skäl, som hindrat förslagets antagande. Finner Konungen gott någon lagfråga för riksdagen framställa, äske Han statsrådets yttrande däröver, samt meddele Sin proposition tillika

¹ Omtryckt 1969: 795.

(Nuvarande lydelse)

sition tillika med berörda yttranden åt riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i riksdagsordningen sägs.

2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag; dock att därvid erfordras samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte. Över förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets och lagrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, riksdagen meddelas. Har ej förslag, varom nu fråga är, före öppnandet av riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget eller, därest nästföljande riksdag öppnas inom tio dagar från den föregående riksdagens slut, senast tio dagar efter öppnandet blivit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdat, vare det förfallet, och Konungen underrättas då riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

(Föreslagen lydelse)

med berörda yttrande åt riksdagen, som med frågan vidare förfar, såsom i riksdagsordningen sägs. *Har Konungen inhämtat yttrande från lagrådet, fogas jämväl detta vid propositionen.*

2:o. Riksdagen äge ock gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäva kyrkolag; dock att därvid erfordras samtycke jämväl av allmänt kyrkomöte. Över förslag angående dylik lag skola, på sätt i mom. 1 sägs, statsrådets tankar inhämtas och jämte Konungens proposition, då sådan göres, riksdagen meddelas. *Har Konungen inhämtat yttrande från lagrådet, överlämnas jämväl detta till riksdagen.* Har ej förslag, varom nu fråga är, före öppnandet av riksdagen näst efter den, som framställt eller antagit förslaget eller, därest nästföljande riksdag öppnas inom tio dagar från den föregående riksdagens slut, senast tio dagar efter öppnandet blivit såsom lag genom allmän kungörelse utfärdat, vare det förfallet, och Konungen underrättas då riksdagen om de skäl, som hindrat förslagets antagande.

